

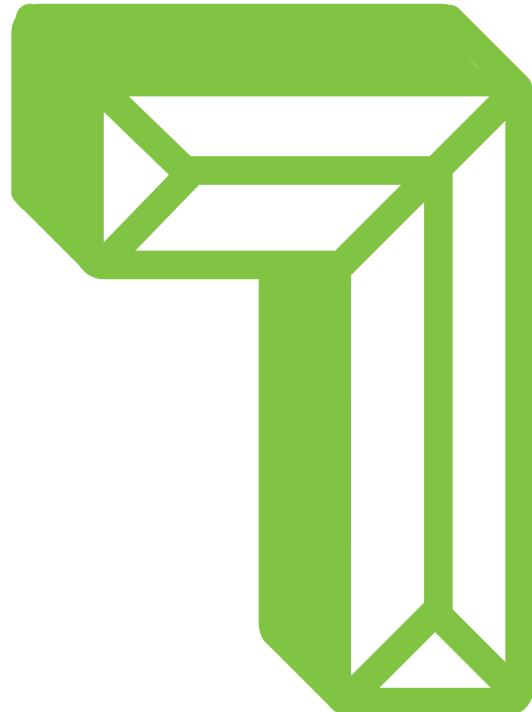
TOIMINNALLISIA TEHTÄVIÄ LUKION OPPITUNNEILLE



ÄIDINKIELI JA
KIRJALLISUUS
SEKÄ SUOMI
TOISENA KIELENÄ



OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ



Materiaalin ovat toimittaneet yliopistonlehtori Susanna Takalo Oulun yliopistosta ja liikunnan ja terveystiedon lehtori Saira Romakkaniemi Maikkulan koulusta.

Materiaali on osa Oulun yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnan toteuttamaa Liikkuvat oppitunnit lukiossa -hanketta, joka on toteutettu yhteistyössä Liikkuvan opiskelun kanssa.

Rahoittaja: opetus- ja kulttuuriministeriö
Materiaalin graafinen suunnittelu ja taitto: Lyyti Design
Kuvitus: Adobe Stock
Paino:
2024



TOIMINNALLISILLA TEHTÄVILLÄ VAIHTELUA LUKION OPPITUNNEILLE

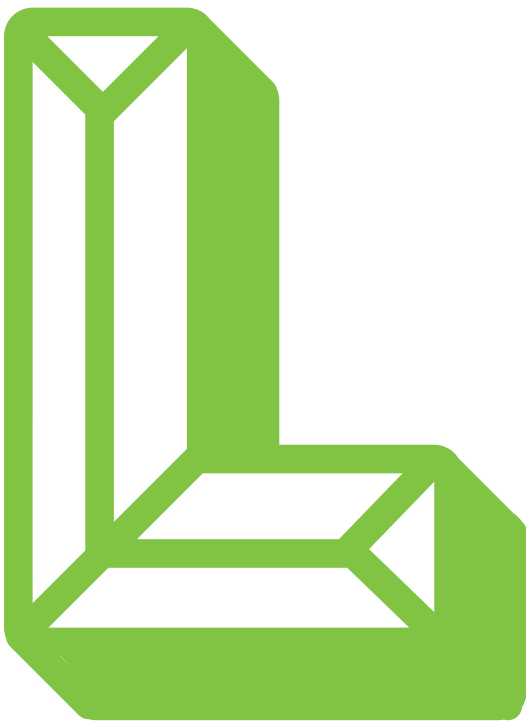
Liikkumisella ja istumisen tauottamisella oppitunnin aikana on monia myönteisiä vaikutuksia oppimiseen ja hyvinvointiin. Yksi keino pitää yllä oppitunnin aikaista opiskeluvireyttä on toiminnallinen oppiminen. Se tarkoittaa, että liikettä tai liikkumista integroidaan jollakin tavalla oppitunnin oppisisältöjen opiskeluun. Liikkuminen voi olla osana uuteen asiaan orientoitumista tai mukana jo aiemmin opitun kertaamisessa. Lisäksi liikkumista on luontevaa integroida opitun asian soveltamiseen. Liikkumista voi hyödyntää myös osana arvioitipäivää esimerkiksi valmistauduttaessa kokeeseen. Toiminnallinen oppiminen tuo vaihtelua oppitunteihin. Usein toiminnalliset tehtävät sisältävät vuorovaikutusta ja lisäävät oppimista edistävää ilmapiiriä.

Liikkumista voi integroida valmiisiin digitaalisten tai painettujen oppimateriaalien tehtäviin. Mielikuvitusta ja kekseliäisyyttä käyttämällä opettaja voi keksiä itse tai yhdessä opiskelijoiden kanssa myös aivan uusia toiminnallisia tehtäviä.

Toiminnalliset tehtävät sopivat kaikille oppitunneille lukiossa. Toiminnallisia tehtäviä lukion oppitunneille -materiaaliin (**liikkuvaopiskelu.fi/tukimateriaalit**) on koottu ideoita 22 eri oppiaineen opettajilta. Erilaisia toiminnallisen opetuksen työtapoja on kehittänyt, kokeillut ja toteuttanut toiminnallisen opetuksen tutor-opettajaverkosto, johon kuuluu 12 opettajaa Oulun seudun lukioista: Tuija Anttila, Heli Haapala, Karoliina Hovila, Anna-Helena Isopahkala, Jenni Kaikkonen, Anna-Kaisa Karppinen, Aino Lapinoja, Kirsi Nissilä, Kirsi Peltonen, Jutta Pietilä, Nina Salmela ja Eemeli Toljamo.

Toiminnallisten tehtävien tuottamiseen on osallistunut toiminnallisen opetuksen tutor-opettajien lisäksi opettajia Lappeenrannan Lyseon lukiosta, Kimpisen lukiosta, Riihimäen lukiosta, Luostarivuoren lukiosta, Kalajoen lukiosta, Kokkolan suomalaisesta lukiosta, Lyseonpuiston lukiosta, Ounasvaaran lukiosta, Kittilän lukiosta, Kolarin lukiosta ja Muonion lukiosta: Nina Aro, Pauliina Borgström, Maarit Haarala, Anna Hakasalo, Hanna-Maria Harju, Mirella Huru, Jussi Huttunen, Maarit Jarho, Janne Jylhä, Kati Kanto, Kirsi Karjalainen, Teemu Kenkkilä, Terho Keskitapio, Ritva Kiiski, Janne Klemola, Sari Kolo-Vartiainen, Raimo Koponen, Satu Konola-Storbacka, Hanna Korhonen, Titta Korhonen, Ulla Korpinen, Päivi Kovalainen, Niina Kuhanen, Kristiina Laaksonen, Sirpa Lappalainen, Pia Lempinen, Riikka Lokka, Mari Makkonen, Päivi Modig, Marika Myllylä, Terhi Nikkinen, Olli Oinonen, Jaana Ovaskainen, Minna Partio, Tiina Pellinen, Markus Peltola, Marjo Pullinen, Leena Päres-Schulmar, Minna Ranta, Marika Roos, Antti Räsänen, Riitta Salmenoja, Pauliina Savolainen, Sirkka Savonmäki, Eva-Greta Snäll, Mia Sopanen, Eliisa Soutukorva, Matti Sutela, Mari Tepponen, Pirkko Tiilikainen, Riitta Valkonen, Juha Viljanen, Antti Virtanen ja Janne Yli-Länttä.

Lämpimät kiitokset kaikille!
Susanna Takalo ja Saira Romakkaniemi



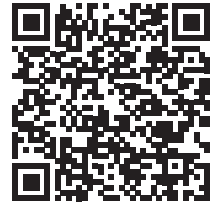
ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS SEKÄ SUOMI TOISENA KIELENÄ

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Tehtävissä mainitut liitteet löydät linkistä:

<https://drive.google.com/drive/folders/1PpjUdf-eoWAjoU1t7DBZ3BGiBETt3pal>

Tai lukemalla oheisen QR-koodin laitteellasi.



KEVENNYSTÄ JA KESKITTYMISTÄ (SOPII MIHIN TAHANSA MODUULIIN)

Tavoite: Toiminnallisen tehtävän tavoitteena on keventää tuntia ja opiskeluilmapiiriä mutta samalla myös tehostaa keskittymistä. Ehkäpä yhtenä sivutavoitteena voisi olla myös se, että itselleen saa ja voi nauraa eikä kaikkea tarvitse ottaa niin vakavasti.

Toteutus: Noustaan ylös ja otetaan itselle tilaa. Opettaja ohjeistaa keskittymään ja samalla tekemään erilaisia keskittymistä vaativia sinänsä yksinkertaisia mutta samaan aikaan tehtyinä kohtalaisen vaativiaakin koordinaatioharjoituksia.

Ohje opettajalle: Erilaisia vaihtoehtoja liikkeisiin liitteessä.

Huomiot: Harjoittelu on varsin hauskaa ja keventää ilmapiiriä. Itse olen superhuono näissä, mutta se pelkästään aiheutti hauskuutta ryhmässä, ja opiskelijat innostuivat haastamaan itseään silmät kiinni keskittyen, selin toisiin ja monta kertaa samaa yrittämällä. Harjoitus katkaisee kivasti mitä tahansa tekemistä ja virkistää oppitunnin lomassa. Myös opiskelijat voivat keksiä liikeyhdistelmiä ja näyttää ja opettaa niitä parille tai koko ryhmälle. Harjoitus on myös lyhydessään sopiva tauottamaan oppituntia.

Liite: Kevennystä ja keskittymistä_Erilaisia vaihtoehtoja liikkeisiin.

KIRJOITUSTAIDON KOKEEN PERIAATTEET JA KIRJOITUSTAIDON VASTAUS, LÄHTÖKOHTIA (Ä1)

Tavoite: Tavoitteena on lähteä perehtymään laajaan kokonaisuuteen opiskelijälähtöisesti. Opiskelijoilla on alusta lähtien mahdollisuus koota asiaa yhdessä, kysellä aiheesta sekä toisilta opiskelijoilta että opettajalta.

Toteutus: Opiskelijat lukevat ennakkoon kotona tietopakettien opiskeltavasta kokonaisuudesta. Tunnin alussa lähdetään parin kanssa kävelyllä joko ulos tai koulun käytäville sen mukaan, missä voi hyvin kävelyreissun tehdä. Kävellessään opiskelijat puhuvat tulevasta aiheesta. He käsittelevät aihetta omin sanoin kertoen ja toisiaan täydentäen: Mitä teen, kun teen kirjoitustaidon vastauksen? Mitä minun pitää tietää ja osata? Millainen teksti on kyseessä? Mikä siinä vaikuttaa helpolta? Mikä tuntuu vaikealta? Mitä en oikein ymmärtänyt?

Ohje opettajalle: Anna luettava osuus kotiläksyksi edellisellä tunnilla. Kun asiaa aletaan seuraavalla tunnilla opiskella yhdessä, ensin opiskelijat kokoavat oman tietopohjansa ja aiheesta nousevat kysymykset. Tämä koonti tapahtuu kävellen ja samalla opettajan antamien kysymysten pohjalta keskustellen. Luokassa kootaan yhteinen tietämys ja keskustellaan heränneistä kysymyksistä opettajajohtoisesti. Sen jälkeen on hyvä jatkaa opettajan tietoisuuteen ja kirjoitusharjoituksiin tai niin kuin opettaja parhaaksi kunkin ryhmän kanssa katsoo.

Ohje opiskelijalle: Olet lukenut kotiläksynä olleen asian. Lähde parisi kanssa pienelle kävelyreissulle ulos (tai koulun sisätiloihin). Kootkaa yhteinen tietämyksenne aiheesta: Mitä teen, kun teen kirjoitustaidon vastauksen? Mitä minun pitää tietää ja osata vastausta tehdessäni? Millainen teksti kirjoitustaidon vastaus on? Mikä siinä vaikuttaa helpolta? Mikä tuntuu vaikealta? Mitä en oikein ymmärtänyt? Muuta mieleen tulevaa?

Huomiot: Tehtävän onnistuminen edellyttää, että opiskelijat ovat perehtyneet ennakolta asiaan. Lukematta ei pysty uudesta aiheesta puhumaan. Kävelytuokio toimii hyvin lukion ykkösten kanssa. Aihe oli heille uusi ja herätti heti monenlaisia kysymyksiä aineiston käytön määrästä, mitä ”oma ajattelu” tarkoittaa, miten pitääkään viitata aineistoihin jne. Opiskelijoiden kiinnostuksen pohjalta oli hyvä lähteä keskustelemaan ja sen jälkeen vielä kokoamaan opittua opettajajohtoisesti. Kävelylenkki tehosti

keskittymistä asiaan, ja tuntui myös, että opiskelijat uskalsivat kysellä enemmän, kun olivat huomanneet, että pari mietiskelee ihan samanlaisia kysymyksiä. Tehtävä sopii hyvin myös lukutaidon vastauksen opiskeluun samoin periaattein.

Materiaalit: Sähköisessä tai painetussa oppimateriaalissa olevat tietopaketit aiheesta kotiläksyksi. Opettajalla hyvä olla omaan opetustyyliin sopivat tietoisut ja esitykset aiheesta.

ALOITUSTUNTI, RYHMÄLÄISTEN TUTUSTUMINEN TOISIINSA (ÄI1 TAI MIKÄ TAHANSA MUU MODUULI)

Tavoite: Opiskelijoiden tavoitteena on tutustua omaan uuteen ryhmään ja ottaa kontaktia toisiinsa. Samalla opettaja pystyy tarkkailemaan, miltä vuorovaikutussuhteet vaikuttavat ja millaiselta ryhmäytyminen näyttää.

Toteutus: Mennään ulos tai muualle riittävän isoon tilaan, jossa on tilaa liikkua. Opettaja antaa toimintaohjeita, ja opiskelijat toimivat niiden mukaan. Aikaa voi käyttää tilanteen mukaan 10–20 minuuttia.

Ohje opettajalle: Tähän voi keksiä itse haluamiaan ja omalle ryhmälle sopivia liikuntatehtäviä ja kysymyksiä. Tehtävä toteutetaan ulkona tai riittävän isossa tilassa. Viimeisen tehtävän jälkeen palataan luokkatilaan, ja siitä on opettajan hyvä ja helppo jatkaa haluamallaan tavalla. Minä jatkoin lukion äidinkielen opiskelun sisältöjen ja periaatteiden esittelyyn, koska kyseessä oli moduulin ensimmäinen tunti.

Huomiot: Opiskelijat lähtivät innoissaan ulos ja kuuntelivat ohjeita tarkasti. Aikaa meni vajaat 20 minuuttia 75 minuutin oppitunnista, ja luokkaan palatessa oli mukavan välitön tunnelma. Tunti jatkui sujuvasti keskustellen äidinkielen opiskelun odotuksista ja toiveista, ja samassa yhteydessä kerroin opiskelun periaatteista ja sisällöistä. Opettajan kannattaa muokata juttutehtäviä sen mukaan, ovatko opiskelijat jo tutustuneet toisiinsa vai kohtaavatko he toisensa ihan ensimmäistä kertaa.

Liite: ÄI1_Aloitustunti, ryhmäläisten tutustuminen toisiinsa_Ohjeet tehtävään

TEKSTIEN ERILAISET PIIRTEET JA OMINAISUUDET, TOIMINNALLINEN TESTI (ÄI1)

Tavoite: Saada kerrattua testiin liittyvät käsitteet perinteistä koetta korvaavalla toiminnallisella tavalla. Osaamisen mittaaminen soveltavilla tehtävillä (ei antaa pisteitä tai arvosanaa). Vahvistaa ryhmätyöskentelyn taitoja.

Toteutus: Toteutetaan arviointiviikolla. Opiskelijat jaetaan 4 henkilön ryhmiin, ja puolet ryhmistä tekee testiä ja puolet kirjoittaa kirjoitustaidon vastausta. Ensimmäisen session jälkeen vaihdetaan osia. Testiin kuuluu viisi tehtäväpistettä, jotka asetetaan eri puolille luokkaa. Päätöspäivänä minulla oli käytössä kaksi luokkaa. Testissä otetaan aikaa, ja nopein porukka saa karkkipalkinnon ja erityisplussan opintojakson arvosanaan.

Toiminnallisen osuuden kesto: Tehtäväpisteiden tekemiseen ryhmiltä meni noin 30 minuuttia

Ohje opettajalle: Laita luokkaan esille testin viisi tehtävälappua. Jaa opiskelijat 4 henkilön ryhmiin. Jaa puolet ryhmistä tekemään testiä ja puolet kirjoittamaan kirjoitustaidon vastausta. Vaihda ryhmien osia.

Ohje opiskelijalle: Tämä on nopeuskisa. Tehkää ryhmänne kanssa testiin kuuluvat viisi rastia. Kun ryhmäsi on käynyt kaikki viisi pistettä läpi, huutakaa opettajalle “valmis”.

Huomiot: Kun puolet ryhmistä oli tekemässä tätä toiminnallista testiä ja puolet kirjoitti kirjoitustaidon vastausta, luokassa oli riittävästi väljyyttä, eikä eri tehtäväpisteille syntynyt ruuhkaa. Kilpailu aktivoi, mutta ei kuitenkaan johtanut hutilointiin. Kun ryhmällä tuli virheitä, ja käskin vielä palaamaan pisteelle ja miettimään joitakin uudelleen, niin se ei lannistanut vaan sai yrittämään sitkeästi uudelleen. Ja kun kaikki meni oikein, ryhmä osoitti selvästi onnistumisen iloa. Tekeminen oli varsin tasaista, eli kun voittaja oli selvinnyt, muutkin ryhmät olivat jo niin pitkällä, että vain yksi tehtäväpiste oli suorittamatta. Siinä kohden keskeytin testin ja käytiin yhdessä läpi puuttuvat. Kaikki ryhmät tekivät töitä aktiivisesti, ja liikkuminen ja pisteeltä toiselle siirtyminen selvästi aktivoi paremmin. Tehtävät suoritettiin myös hyvällä panostuksella, joten luulen, että oppivat tällä tavoin käsitteistä paremmin kuin perinteisellä kokeella. Ryhmänä oli kaksoistutkinnon 1. vuosikurssin opiskelijat, ja he ovat lähtökohtaisesti toiminnalliseen tekemiseen positiivisesti asennoituneita. Testin tekeminen tapahtui yhdessä luokassa, ja olisin tarvinnut hieman laajemman miljööni tilaksi, jotta liikkumista olisi tullut enemmän.

Materiaalit: Paperi ja kynä.

Liite: ÄI1_Tekstien erilaiset piirteet ja ominaisuudet, toiminnallinen testi_Testin tehtävät

KIRJOITUSTAIDON TEKSTIN KERTAAMINEN (Ä12 JA Ä13)

Tavoite: Kerrata kirjoitustaidon tekstin periaatteita sekä tärkeitä kielen asioita.

Toteutus: Tehtävä tehdään pareittain sisällä tai ulkona. Opettaja lukee väitteitä, jotka liittyvät kirjoitustaidon tekstin tekniikkaan sekä keskeisiin kieliasioihin, jotka tulisi aina teksteistä tarkistaa. Opiskelijat seisovat selät vastakkain koskettamatta toisiaan ja silmät kiinni. Vilkuilla ei saa. Kaikki parit ovat samalla viivalla. Opettaja lukee yhden väitteen kerrallaan ääneen. Kummankin parista pitää näyttää, onko väite oikein vai väärin. O = kyykky V= polvennosto. Opettaja kertoo oikean vastauksen jokaisen väitteen jälkeen. Jos parista kumpikin saa väitteen oikein, pari saa edetä askeleen eteenpäin, toinen takaperin ja toinen etuperin. Tätä varten pari sanoo ääneen "askel", jolloin kumpikin tietää, että toinenkin on vastannut oikein. Jos on vastattu väärin, ollaan hiljaa. Voittajapari on se, joka pääsee ensin opettajan osoittaman linjan yli kokonaan, myös taaimmainen on linjan ylittänyt. Jos opiskelijoita on pariton määrä, yksi toimii väitteiden lukijana ja tuomarina.

Toiminnallisen osuuden kesto: 10 minuuttia

Huomiot: Harjoitus toimi hyvin ja opiskelijoilla oli hauskaa. Lopuksi luokassa keskusteltiin kirjoitustaidon tekstien kirjoittamisesta. Jos on kovin kilpailullinen ryhmä, askelten pituus eli osallistujien pituus ja sen merkitys voi puhututtaa.

Materiaalit: Väitteet

Liite: Ä12 ja Ä13 Kirjoitustaidon tekstin kertaaminen_Väitteet



VUOROVAIKUTUSKOKONAISUUDEN ALOITUS, TOIMINNALLINEN Keskustelutehtävä (Ä13)

Tavoite: Tavoitteena on luoda mukavaa opiskeluilmapiiriä ryhmään ja saada opiskelijat ottamaan kontaktia toisiinsa helpoilla aiheeseen liittyvillä kysymyksillä ja keskusteluaiheilla. Lisäksi tavoitteena on tauottaa ja keventää päivän viimeistä oppituntia.

Toteutus: Opiskelijat asettuvat vastakkain sisä- ja ulkopiiriin. Opettaja antaa toimintaohjeita ja näyttää samalla itse oikeiden venytysten ja liikkeiden mallia.

Ohje opettajalle: Opettajan ohjeet ovat liitteessä.

Huomiot: Tunti oli päivän viimeinen ja opiskelijat selvästi väsyneitä luokkaan tullessaan. Toiminnallinen osuus sijoittui tunnin alkupuolelle muutaman tehtävän jälkeen ja toimi hyvin, sillä toiminnallisen osuuden jälkeen opiskelijat olivat silmin nähden virkeämpiä ja jaksoivat tarttua lopputunnin tehtäviin. Ryhmässä kaikki juttelivat ja muutamaa lukuun ottamatta tekivät myös venytyksiä samalla. Ne, joilla oli joissain liikkeissä rajoitteita, kuten kipeä polvi, jättivät liikkeen väliin mutta juttelivat kaverin kanssa kulloisestakin aiheesta. Toimivuuden merkinä oli yhden luokkaan väsyneenä raahautuneen opiskelijat sanat tunnilta lähtiessä: "Aivan mahtavaa. Keksi meille lisää tällaista."

Liite: Ä13_Vuorovaikutuskokonaisuuden aloitus, toiminnallinen keskustelutehtävä_Opettajan ohjeet

LYRIIKKA, LEMPIKAPPALE (ÄI4)

Tavoite: Tavoitteena on lähteä harjoittelemaan runoanalyysia ja keskustelua runosta kevyesti. Lisäksi opiskelijat huomaavat, että runoon tarttuminen ei olekaan vaikeaa. Runo mielletään kovin vaikeaksi, eivätkä opiskelijat huomaa, että myös heidän kuuntelemissaan kappaleet lasketaan lyriikkaan. Tehtävän tarkoitus on siis hoksauttaa, että asia ei ole niin vaikea kuin he luulevat.

Toteutus: Oppitunnilla ennen kuin runon käsittelyn analyttinen osuus alkaa. Opiskelijat tekevät pareittain kevyen laskeutumisen runon maailmaan lempikappaleiden kautta samalla kävelen ja keskustellen.

Ohje opettajalle: Anna opiskelijoiden päättää ja valita yhdessä kappale, jolla on heille jotain sanottavaa. Opiskelijat kävelevät ulkona tai koulun sisätiloissa niin kauan kuin kappale kestää ja samalla siis kuuntelevat sen. Sen jälkeen he käyvät keskustelun apukysymysten avulla ja palaavat luokkaan.

Ohje opiskelijalle: Valitse parisi kanssa teitä puhutteleva tai kiinnostava kappale. Kuunnelkaa kappale samalla kävelen niin kauan kuin kappale kestää. Paluumatkalla puhukaa kappaleesta. Pyrkikää pysymään äänessä sama aika kuin kappaleen kuuntelu kesti. Palatkaa myös siinä ajassa takaisin luokkaan. Keskustelkaa: Mistä kappale kertoo? Millainen puhuja siinä on? Mitä kertosaikassa sanotaan, ja mitä se tarkoittaa? Mikä esine, asia, idea tms. kappaleessa toistuu, ja mitä merkitystä sillä on? Mitä kysymyksiä ja ajatuksia kappale herättää? Mitä kappale kertoo ihmisestä, elämästä ja maailmasta?

Huomiot: Kun opiskelijat saavat itse valita kuuntelemissaan kappaleen, se motivoi tehtävään. Koska kyse on äidinkielen opiskelusta, kannattaa suosia ja suositella valitsemaan suomenkielisiä kappaleita. Apukysymykset kannattaa kopioida pareille tai he voivat ottaa kuvan niistä – pääasia, että kysymykset ovat nähtävissä ja mukana kävellessä. Tehtävän toteutus käytännössä on helppo ja nopea, sillä kokonaisuuteen ohjeistuksineen menee noin 15 minuuttia. Ajankäyttöä tehostaa tehtävään annettu aika eli kaksi kertaa kappaleen kesto. Olisi mukavaa, jos opiskelijat voisivat vielä esitellä havaintojaan ja valitsemiaan kappaleita yhteisesti. Tehtävä toimii kevyenä laskeutumisenä runoon ja sen analysoimiseen, ja tässä heti alkuun opiskelijat huomaavat, että runon käsittely ja runosta puhuminen ja sen analysoiminen ei kovin vaikeaa olekaan.

Materiaalit: Opiskelijoiden pareittain valitsema heidän mielestään hyvä kappale.

OMIEN RUNOJEN KIRJOITTAMINEN (ÄI4 TAI KOULUKOHTAINEN VALINNAINEN LUOVAN KIRJOITTAMISEN MODUULI)

Tavoite: Tavoitteena on virittää ajatukset omien runojen kirjoittamiseen muualla kuin luokassa – lähdetään siis ulos. Hankitaan runoilmaisun aineksia luonnosta virikkeitä keräten ja ympäristöä tarkkaillen. Ideana on tottua siihen, että runon kirjoittaminen on hauskaa ja helppoa ja virikkeitä voi löytää eri aisteja käyttäen. Samalla tavoitteena on painaa mieleen muutamia keskeisiä käsitteitä oman tekemisen kautta ikään kuin vaivihkaa.

Toteutus: Opettaja kertoo aiheen, tavoitteen ja idean luokassa: Tarkoitus on lähteä tekemään runoja, joissa jokainen onnistuu. Haetaan ainekset omiin runokokeiluihin luonnosta ja ympäristöstä kaikkia aisteja käyttäen. Kävellään koulun ympäristössä ja tarkkaillaan ympäristöä. Siirrytään ulos ja edetään kävelen paikasta toiseen. Lopuksi palataan luokkaan, ja jos aikaa jää, opiskelijat voivat alkaa työstämään runoja kokoamistaan aineksista heti tai sitten seuraavalla tunnilla.

Ohje opettajalle: Suunnittele ennakolta pienet, omalle ryhmällesi sopivat tehtävät. Minun käyttämäni tehtäväni ovat liitteessä. Aikaa oli 75 minuuttia. Luokassa idean selvitys, välineet mukaan ja ulos! Ulkona anna tehtävä kerrallaan ja tekoaikaa sen mukaan, kuinka monta tehtävää on tarkoitus kerätä tehdä. Tehtävä tehdään, halukkaat voivat lukea ideoitaan, ja sitten siirrytään toiseen paikkaan ja uuteen tehtävään. Lopuksi tehtävän koontia luokassa sen mukaan kuinka aika riittää.

Ohje opiskelijalle: Anna asioiden ja mielikuvien virrata mieleesi ilman kritiikkiä. Kirjaa kaikki ideat ja ajatukset muistiin, käytä kaikkia aisteesi ja nauti ulkoilmasta!

Huomiot: Tehtävä tehtiin päivän viimeisellä tunnilla. Kaikki lähtivät ulos ja mukaan tehtävään mielellään, ja olimme ulkona noin 60 minuuttia. Viimeisenä asiana kukin sai lukea ääneen ja esitellä toisille omasta mielestään parhaimman oivalluksensa ja ideansa. Ulos lähteminen ja kaikkien aistien konkreetti käyttöön ottaminen sai opiskelijat piristymään. Tehtäviä olin valinnut turhan paljon: äänimaisemaa emme ehtineet tehdä, mutta toisaalta kukin opettaja voi valita tehtävistä ryhmälle ja itselleen mieluisimmat.

Materiaalit: Opiskelijoilla muistiinpanovälineet. Puhelimeen voi tehdä muistiinpanoja myös.

Liite: ÄI4_Omien runojen kirjoittaminen_Tehtävän ohjeistus

2000-LUVUN TEATTERIA, (ÄI4, ÄI8 TAI KOULUKOHTAINEN VALINNAINEN LUOVAN ILMAISUN MODUULI)

Tavoite: Tavoitteena on tutustua nykyteatterin moninaisuuteen ja toteuttaa tehtävä ulkona.

Toteutus: Tunti aloitetaan luokasta yhdessä pohtimalla ja kooten, mitä kaikkea nykyteatteri on. Sen jälkeen opiskelijoiden tehtävänä on ryhmissä ruveta tekemään 2000-luvun teatteria. Ohjeistukseen jälkeen ryhmiin jakautuminen, suunnittelu ja harjoittelu ja esitykset ulkona.

Huomiot: Ryhmät toimivat vastuullisesti ja omatoimisesti. Kaikki tekivät, ja kun muutama ei halunnut olla isosti esillä, ryhmä suunnitteli hänelle pienemmän roolin. Esitykset olivat todella onnistuneita. Oli myös ilo huomata, että draamatehtävässä esille pääsivät taitoisia, jotka eivät välttämättä ole niin innostuneita tekstien analysoimisesta.

Materiaalit: Kaikkea mahdollista rekvisiittaa, puvustusta ja muuta tilpehööriä, mitä koululta löytyy.

Liite: ÄI4, ÄI8_2000-luvun teatteria_Ohjeet opiskelijoille

KIRJALLISUUDEN LAJIEN (ÄI4) TAI TYYLIKAUSIEN (ÄI8) KERTAUSTA

Tavoite: Tavoitteena on, että opiskelija laajentaa ja syventää kirjallisuuden lajien tuntemustaan ja osaa analysoida erilaisia tekstejä. Tehtävä sopii kertaamiseen sen jälkeen, kun kirjallisuuden lajien tai tyylikausien perusasiat on opiskeltu. Tavoitteena on eritellä tekstejä ryhmässä niin, että välillä myös liikutaan.

Toteutus: Tunti aloitetaan luokasta, jossa on lyhyt opettajaohjainen pohjustus aiheeseen. Opiskelijoilla on ollut kotiläksynä silmällä tekstit. Opiskelijat ovat ryhmissä, ja kullakin ryhmällä on vastuullaan yksi teksti (runoa, proosaa, elämäkertaa, draamaa jne.) ja tekstiin liittyvät kysymykset. Suurin osa tunnista on ulkona: ensin pitää lukea oma teksti ja tehdä siihen liittyvät tehtävät ja sen jälkeen lukea vielä muiden ryhmien tekstit. Jokaisen tekstin jälkeen on tehtävänä liikkua, venytellä tai jumpata ryhmän haluamalla omavalintaisella tavalla ja siten kerätä virtaa seuraavaan tekstiin tarttumiseen. Ulkona pitää myös hakea jokin muu työskentelyasento kuin istuminen. Tekstejä voi lukea kyykyssä, seisten vaikka koripallokentän aita työpöytänä tai kävellen. Tekstien käsittelyyn käytetään tarvittava aika, minkä jälkeen palataan luokkaan purkamaan tehtävää. Toki purkuvaiheen voi tehdä ulkonakin, mutta jos opiskelijoilla on teksteissä merkintöjä, jotka pitää saada näkyväksi muille, luokkaan paluu on tarpeen.

Huomiot: Tunti oli aamun ensimmäinen ja abit tavattoman väsyneitä, mutta kun ulos päästiin, tekeminen lähti käyntiin hyvin. Suurin osa myös liikkui: osa joogasi, osa venytteli jne. Vain muutama olisi halunnut toimia perinteisellä tavalla luokassa. Luokkaan palatessa väsymys oli haihtunut ja moni näytti virkeämmältä kuin tunnin alkaessa. Ainakin opettajan näkökulmasta aamu lähti käyntiin mukavasti!

Materiaalit: Opiskelumateriaalina käytössä olevan oppimateriaalin valmiit tekstikatkelmat TAI opettajan valitsemat tekstit. Mitä tahansa aiheeseen sopivia tekstejä voi ottaa käsittelyyn vastaavalla tavalla, kunhan ne ovat sopivan lyhyitä.

MISINFORMAATIO (ÄI5)

Tavoite: Käsitteiden kertaus, aiheen virittely

Toteutus: Opiskelijat liikkuvat vapaasti musiikin mukana jammaten. Heijastetaan misinformaatioon liittyviä sanoja taululle musiikin soidessa. Kun musiikki lakkaa, jokin käsitteistä selitetään lähimmälle ihmiselle. Lopuksi käydään kaikki käsitteet läpi.

Materiaalit: Sanalista heijastettuna



LUOVA KIRJOITTAMINEN (ÄI6)

Tavoite: Tavoitteena on luova kirjoittaminen ja liikkeen lisääminen oppitunnille.

Toteutus: Luokan ulkopuolelle viedään erilaisia taidekortteja ja lehtikuvia. Opiskelijat lähtevät sinne omasta luokasta, valitsivat sieltä omaan sen hetkiseen mielentilaansa sopivan kortin ja palaavat luokkaan. Tehtävänä on kirjoittaa kyseisestä kuvasta vapaasti omia ajatuksia, kuvata esimerkiksi, mitä siinä on, millaisia ajatuksia kuva itsessä herättää. Kuvasta saa kirjoittaa myös fiktiivisen tarinan tai runon.

Toiminnallisen osuuden kesto: 15 minuuttia

Ohje opettajalle: Vie jonnekin luokan ulkopuolelle erilaisia taidekuvia/kortteja/lehtikuvia. Lähetä opiskelijat valitsemaan sieltä jokin itseä sillä hetkellä puhutteleva kuva itselleen. Pyydä opiskelijoita palaamaan kuvan kanssa luokkaan ja kirjoittamaan valitsemastaan kuvasta vapaasti omia ajatuksiaan. Kuvasta voi tehdä myös tarinan tai runon.

Ohje opiskelijalle: Kävele xxx ja valitse pöydällä olevista taidekuvista jokin kuva, joka puhuttelee sinua jollain tavalla. Palaa sen jälkeen kuvasi kanssa luokkaan ja kirjoita kyseisestä kuvasta vapaasti omia ajatuksiasi. Kuvaa esimerkiksi, mitä siinä on, millaisia ajatuksia kuva sinussa herättää. Voit kirjoittaa kuvasta myös fiktiivisen tarinan tai runon.

Huomiot: Opiskelijat voi lähettää matkaan pienemmissä ryhmissä. Tehtävää voi laajentaa niin, että kuva esitetään pienissä ryhmissä liikkeen avulla. Tai niin, että kuvalle pitää etsiä jokin paikka tai muu esine, johon sen voi liittää. Kuvia voi sijoittaa ympäri koulua, jolloin niitä joutuu etsimään ja hakemaan kauempaa.

Materiaalit: Erilaiset taidekortit ja lehtikuvat, opiskelijoiden tietokoneet

KIRJALLISUUSHISTORIA, KÄSITEKÄVELY (ÄI8)

Tavoite: Harjoitella kirjallisuushistorian tyylikausiin (antiikki ja keskiaika) liittyviä keskeisiä käsitteitä.

Toteutus: Opiskellaan ensin opettajan valitsemalla tavalla antiikin ja keskiajan kirjallisuushistoriaa. Joko keskiaikatunnin loppuun tai ennen seuraavaa tyylikautta kerrataan antiikin ja keskiajan käsitteet parityönä selittämällä käsitteitä toiselle. Opettaja jakaa parit ja kummallekin parin osapuolelle eri lapun, jossa on 10 käsitettä. Pareja kehoitetaan lähtemään kävelyllä sään mukaan joko koulun sisätiloihin tai hyvällä säällä myös pihalle. Annetaan tehtävälle aikaa 10 minuuttia.

Toiminnallisen osuuden kesto: 10 minuuttia

Ohje opettajalle: Tulosta x kappaletta käsitelistoja, leikkaa ne ennen tunnin alkua lapuiksi ja tee lapuista kaksi pinoa, jotka on helppo jakaa opiskelijoille.

Ohje opiskelijalle: Ota pariisi kanssa kaksi erilaista käsitelistää opettajan tekemistä pinoista. Lähtekää kävelyllä koulun eri kerroksiin tai sään salliessa ulos. Kävelkää 10 minuutin ajan ja selittäkää listoissanne olevia käsitteitä toisillenne. Jos et osaa selittää jotain omassa listassasi olevaa käsitettä, voit kysyä parilta apua. Jos kumpikaan teistä ei tiedä käsitteelle selitystä, kysykää selitys luokkaan palattuanne opettajalta tai selvittäkää käsitteen merkitys oppimateriaalista.

Huomiot: Opiskelijat selvisivät tehtävästä yllättävän nopeasti. Ehkä listaan voisi lisätä vielä renessanssin.

Liite: ÄI8_Kirjallisuushistoria, käsitekävely_Käsitelista

KAHDEN AINEISTON KÄYTÖN HARJOITTELUA KIRJOITUSTUIDON TEKSTIÄ VARTEN (ÄI10)

Tavoite: Ajankohtaisten, mielipiteitä herättävien aiheiden hyödyntäminen omassa kirjoittamisessa, aineistojen dialogin ja törmäyttämisen harjoittelu. Ennen kaikkea ajatusten vaihtaminen kasvokkain hyvässä vuorovaikutuksessa kavereiden kanssa ja liikkuminen.

Toteutus: Toiminnallinen tuokio sopii parhaiten tunnin alkupuolelle. Aloitetaan siirtymällä kahteen rinkiin, niin että kaksi opiskelijaa on vastakkain. Opettaja antaa ajankohtaisia aiheita, joista keskustellaan vastassa olevan kaverin kanssa muutama minuutti (liite 1). Sen jälkeen vaihdetaan paria niin, että sisäpiiri siirtyy myötäpäivään yhden, kaksi tai vaikka kolme kaveria eteenpäin. Keskustellaan uudesta aiheesta. Välillä myös ulkopiiri voi siirtyä ja sisäpiiri olla paikoillaan. Käydään keskustelua ryhmän kiinnostuksen mukaan noin 20 minuuttia (meillä olisi mennyt paljon enemmänkin). Välillä annoin sisäpiiriläisen määrätä keskustelunaiheen ja välillä opiskelijat

saivat ehdottaa yhteistä aihetta kaikille keskusteltavaksi. Tämän jälkeen katsotaan yhdessä malli aineistojen törmäyttämiseen (liite 2), minkä jälkeen kukin saa tehdä omaa harjoitusta rauhassa joko käytävällä tai luokassa. Oman tekemisen aikana saa pitää vapaasti liikuntataukoja käymällä ulkona, tekemällä kaverin kanssa taukojumpan, venyttelyt tms.

Ohje opettajalle: Tehdään kaksi piiriä, sisä- ja ulkopiiri, jossa sisä- ja ulkopiiriläiset ovat vastakkain. Opettaja antaa aiheen, ja opiskelijat alkavat keskustella siitä muutaman minuutin ajan. Ks. toteutuksen tarkka kuvaus yllä.

Ohje opiskelijalle: Valmistaudu vaihtamaan ajatuksia ajankohtaisista aiheista kaverin kanssa porinapiirissä. Opettaja antaa siirtymisohjeet.

Huomiot: Harjoituksen tarkoitus oli viritellä kirjoitustehtävään, mutta opiskelijat innostuivat vaihtamaan ajatuksia ajankohtaisista aiheista niin, että harjoituksessa olisi mennyt paljon enemmänkin aikaa. Kun opiskelijat syventyivät tekemään omaa kirjoitusharjoitusta, suurin osa ei omien sanojensa mukaan enää myöhemmin malttanut lähteä omavalintaiseen liikkeeseen, mutta ne, jotka tekivät pieniä venyttelyjä tai kävivät ulkona tauolla, sanoivat sen ehdottomasti virkistävän.

Liite: Äli0_Kahden aineiston käytön harjoittelua kirjoitustaidon tekstiä varten_Aiheita ja mallia kirjoitusharjoitukseen

LUKUTAIDON YO-KERTAUSOPINTOJAKSO, KÄSITEPARIT TAI KÄSITERYHMÄT (ÄI11)

Tavoite: Saada opiskelijat nousemaan pulpeteistaan, liikkumaan luokassa, ottamaan satunnaisia kontakteja opiskelutovereihinsa sekä kerrata ja oppia kirjallisuuden tulkintaan liittyviä termejä.

Toteutus: Jokaiselle opiskelijalle annetaan paperilappu, jossa lukee jokin kirjallisuuteen liittyvä termi, kuten esimerkiksi ”miljöö” tai ”juoni”. Opiskelijoiden tehtävänä on etsiä itselleen pari ja kertoa hänelle, mitä tämä termi tarkoittaa. Vaihtoehtoisesti lappuihin voi kirjoittaa esimerkiksi lyriikkaan eli runouteen, draamaan eli näytelmään ja proosaan liittyviä termejä. Tehtävänä etsiä oma ryhmä eli ne, joilla lukee lapussa lyriikkaan liittyviä termejä muodostavat ryhmän. Ryhmän tehtävänä on selittää käsitteet toisilleen. Jatkotehtävänä voi analysoida tekstiä termien mukaan. Esimerkiksi runo ryhmä analysoi runon ja draamaryhmä näytelmäkatkelman.

Toiminnallisen osuuden kesto: 10 minuuttia, vaihtoehdoissa enemmän

Ohje opettajalle: Kirjoita pienille paperilapuille kirjallisuuden tulkintaan liittyviä termejä, kuten ”minäkertoja”, ”juoni”, ”motiivi”, ”miljöö” jne. Jaa ne opiskelijoille ja anna ohjeet. Vaihtoehtoisesti useampi termi eri tekstityyliin liittyen.

Ohje opiskelijalle: Etsi itsellesi pari ja kerro hänelle, mitä lapussasi oleva sana tarkoittaa. Vaihtoehtoisesti etsi itsellesi ryhmä termien perusteella ja selittäkää toisillenne ryhmässä käsitteet.

Huomiot: Opiskelijat toteuttivat tehtävät. Jos kyseessä on ilmaisutaidon ryhmä, voi ryhmä dramatisoida esimerkiksi runon, draamaryhmä esittää valmiin näytelmän, novelliryhmä dramatisoida novellin jne. Jos kyseessä on puolestaan luovan kirjoittamisen ryhmä, saavat opiskelijat tehtäväkseen kirjoittaa kyseistä lajia olevan tekstin eli runoryhmä kirjoittaa runon, novelliryhmä novellin jne.

Materiaalit: Pienet paperilaput



TEKSTILAJIT, KÄSITEKÄVELY (ÄI11)

Tavoite: Tekstilajien kertaaminen.

Toteutus: Opiskelijat kävelevät pareittain selittäen käsitteitä toisilleen.

Liite: ÄI11_Tekstilajit, käsitekävely_Käsitelistat

KESKEISTEN FIKTIIVISTEN TEKSTIEN KÄSITTEIDEN KERTAAMINEN KÄVELLEN + BINGON AVULLA (ÄI11)

Tavoite: Tehtävän voi toteuttaa fiktiivisten tekstien kertausjakson aluksi alkukartoituksena, mitä analyysin käsitteitä opiskelijat muistavat entuudestaan ja mihin olisi syytä kiinnittää huomiota ja mitä kerrata tarkemmin tai sitten loppukoontina, kun asioita on tunneilla käsitelty ja kerrattu. Tehtävässä on tarkoitus liikkua ja ottaa kontaktia kavereihin – käsitteiden kertaaminen saa olla myös hauskaa vertaismuistelua.

Toteutus: Opiskelijat kulkevat tilassa monisteineen ja kynineen ja kysyvät kaverilta yhtä määritelmää. Jos vastaus on oikein, kysyjä kirjaa vastaajan nimen kyseessä olevan käsitteen ruutuun. Myös vastaaja kysyy yhtä käsitettä, mutta sen pitää olla eri kuin jo kysytty. Sitten kävely jatkuu. Ensimmäisenä vaaka-, pysty- tai vinorivin saanut huutaa ”bingo!”, ja hän on voittaja. Kisa voidaan lopettaa tähän tai jatkaa tietty aika tai niin, että ensimmäinen saa koko ruudukon täyteen. Lopuksi yhteinen pikakeskustelu tehtävästä. Tehtävä sopii tunnilla mihin tahansa kohtaan.

Ohje opettajalle: Kopioi jokaiselle opiskelijalle moniste, jossa toisella puolella bingopohja ja toisella määritelmät.

Ohje opiskelijalle: Saat kysyä yhdeltä kaverilta vain yhden määritelmän. Jos kaveri vastaa oikein, kirjoita hänen nimensä kysymäsi käsitteen ruutuun. Sitten kaveri vastaavasti kysyy sinulta yhden määritelmän, ja sen jälkeen jatkatte kumpikin uusien kavereiden luo. HUOM! Et saa kysyä kaverilta samaa määritelmää kuin hän kysyi sinulta.

Huomiot: Tehtävä tehtiin aamun ensimmäisellä tunnilla, mutta lähes kaikki lähtivät liikkeelle. Tehtävä jouduttiin tekemään luokassa ja käytävällä, jolloin tila kävi pieneksi 30 opiskelijan ryhmälle. Paras paikka olisi luokkaa isompi väljä tila. Positiivisesti toimivaa oli se, että moni tuntui muistavan käsitteitä aika hyvin, osa sanoi, että tehtävä avasi silmät kertaamistarpeelle. Opettajan näkökulmasta pelkkä pieni kävely kesken tunnin sai opiskelijat virkistymään. Bingoa voi käyttää minkä tahansa aihealueen kertaamiseen tai alkuvirittelyyn vaihtamalla vain käsitteet.

Materiaalit: Opiskelijoilla kynä ja bingopohjamoniste.

Liite: ÄI11_Keskeisten fiktiivisten tekstien käsitteiden kertaaminen kävelen + bingon avulla_Bingopohja ja määritelmät

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS SEKÄ SUOMI TOISENA KIELENÄ SUOMI TOISENA KIELENÄ

ARGUMENTAATION KÄSITTEET (S25)

Tavoite: Uuteen jaksoon orientoituminen ja moduulin keskeiset käsitteet

Toteutus: Opiskelijat lähtevät pareittain luokan ulkopuolelle käsitteikävelyille. Kummallakin on eri käsitelistaus, joita on materiaaleissa neljä erilaista. Opiskelijat selostavat käsitteen toiselle ja sitten yrittävät yhdessä. Aikaa tähän sovittiin 5 minuuttia. Luokassa opettaja kysyy, mitä ajatuksia tai kysymyksiä heräsi käsitteistä. Opettaja kertoo, että näitä ei tarvitse vielä osata ja että näistä asioista puhutaan tällä opintojaksolla.

Muut huomiot: Käytävän sohvat saattavat houkutella, joten opiskelijoille on hyvä kertoa liikkumisen merkityksestä. Hyvää on tehtävän jälkeen syntyvä keskustelu.

Liite: S25_Argumentaation käsitteet_Käsitelistat